

SOC DOK

- platform for socialpolitisk dokumentation og debat

OPSLAGSTAVLEN JANUAR 2019

TIL DIN KALENDER – klik på en overskrift for at komme til indholdet

Onsdag 30.1.2019 kl. 12.30-13.30:

[Åbent samråd med beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen om fattige kontanthjælpsmodtagere](#)

Mandag 4.2.2019 kl. 17.00-21.00:

[Samtalesalon: om Socialpolitik og seniorer](#) (OBS! Tilmelding til Preben Etwil, prebenetwil@gmail.com)

Onsdag 6.2.2019 kl. 14.00-15.00:

[Åbent samråd med beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen om tildeling af førtidspension](#)

Tirsdag 19.2.2019 kl. 13.00-17.00:

[Konference om digitalisering på det sociale område, arr. Københavns Professionshøjskole, Tænk tanken Justitia, Tænk tanken TeknoEtik og Dansk Socialrådgiverforening](#)

Onsdag 6.3.2019 kl. 17.00-21.00 (OBS! ny dato):

[Samtalesalon: om Socialpolitik og miljø](#)

ANDET STOF

	side
Fra redaktionen	1
Læserbrev om Ghettoer	3
Robotterne kommer – ad bagvejen? eller tværtimod fordøren?	4
Boganmeldelse v/ Preben Etwil: Preben Wilhelms Kampen for retsstaten	9
Skriv under - Borgerforslag fra Folkebevægelsen for asylbørns fremtid	10

Fra redaktionen

I *SOC DOK* nr. 1, som blev udsendt i begyndelsen af november 2018, sagde vi, at vi med *SOC DOK* håber at kunne medvirke til at genrejse en debat om socialpolitikens rolle og om de mennesker, der bliver ramt af sociale problemer, og hvordan de bliver set på og behandlet af myndighederne. Vi sagde også, at vores bestræbelse er at argumentere for en placering af socialpolitikken som den centrale faktor i velfærdssamfundet; vi indrømmede blankt, at det er et stort mål, som vi slet ikke kan klare alene, og opfordrede læserne til at bidrage med artikler, kommentarer, etc.

Derfor er vi også meget glade for den positive modtagelse, *SOC DOK* har fået, både fra Socialpolitisk Forening Hovedstadens medlemmer og fra andre læsere.

I dette første ***SOC DOK OPSLAGSTAVLEN*** følger vi således op på temanummeret om ghettoplanen med et læserbrev, der – på vegne af 3 generationer – rammer hovedet på sømmet i den afvisning af at éns boligområde er en ghetto, som er karakteristisk for kommentarer i medierne fra beboere i de områder, som et flertal af partierne i Folketinget har valgt at stigmatisere som ghettoområder. Vi forbereder også det næste temanummer, hvor temaet bliver aftalen om digitalisering af sagsbehandlingen på det sociale område. Og så

inviterer vi læserne til foreningens samtalesaloner og videreformidler invitationerne, som redaktionen har modtaget, til en række spændende debatmøder og arrangementer.

NB! Socialpolitisk Forening Hovedstaden dækker jo – trods navnet – hele Sjælland, Møn, Lolland-Falster og Bornholm. Derfor må I endelig sende os invitationer til socialpolitiske debatmøder og andre arrangementer både i og uden for hovedstaden, så fortæller vi også om dem! Mail til os på socialpolitisk.socdok@gmail.com

Redaktionen: Peter Bundesen (ansv.), Annelise Murakami, Ole Hammer, Preben Etwil og Kirsten Windekilde
Januar 2019

Til din overvejelse – det handler arrangementerne om:

Samtalesaloner arrangeres (løbende) af Socialpolitisk Forening Hovedstaden

En samtalesalon er karakteriseret ved en åben, spørgende og lyttende samtale og ved at der er et begrænset antal deltagere - ca. 8. Samtalesalonen er et led i at undersøge hvilke forståelsesflader, der er mellem socialpolitik og en række andre politikområder. Udgangspunktet er, at al politik er socialpolitisk, fordi alle politikområder vedrører vores sociale og samfundsmæssige fællesskab. Den enkelte aftens emne inviterer til en brainstorm om, hvordan man kan se socialpolitiske aspekter i de forskellige politikområder og vice versa. Samtalesalonen kræver ikke dybt kendskab til eller indblik i det givne politikområde, men forudsætter interesse og nysgerrighed.

Under devisen Uden mad og drikke duer helten ikke, er der altid lidt aftensmad, kaffe/te under mødet. Andre drikkevarer medbringer man selv.

Samtalesalonerne holdes hos Socialpolitisk Forening Hovedstadens formand, Ove Lund, Damtofte Søndre Stræde 6, 2920 Charlottenlund; tilmelding til ovelund@raastof.dk. Princippet om "først til mølle ..." gælder.

Se refleksioner fra samtalesalonerne indtil nu i foreningsåret 2018/2019 på foreningens hjemmeside: www.socialpolitisk.dk

Åbent samråd med beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen om fattige kontanthjælpsmodtagere. Samrådet finder sted onsdag den 30. januar 2019 kl. 12.30-13.30 i lokale S-092 på Christiansborg, og er åbent for alle (husk tilmelding).

Udvalget har bedet ministeren svare på, hvilke initiativer han vil iværksætte set i lyset af, at andelen af fattige kontanthjælpsmodtagere er steget fra 33,6 % i 2015, til 38,8 % i 2016 og 44,7 % i 2017, og herunder svare på, hvad årsagen er til stigningen. – Der henvises til Danmarks Statistik, Statistikbanken.

Samrådet er åbent for alle, men tilmelding er nødvendig, også for pressen. Der er et begrænset antal pladser, som tildeles efter i først-til-mølle-princippet. Tilmelding skal ske senest kl. 11 dagen inden, samrådet bliver afholdt. Tilmelding på: BEU@ft.dk

Åbent samråd med beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen om tildeling af førtidspension. Samrådet finder sted onsdag den 6. februar 2019 kl. 14.00 på Christiansborg.

På baggrund af Norddjurs kommunes afvisning af 36 sager om tildeling af førtidspension som følge af en ny visitationsmodel, har udvalget bedet ministeren redegøre for, om de 36 afviste sager er et udtryk for, at kommunes økonomi er gået forud for borgerens rettigheder. Ministeren skal også svare på, om han mener, at det er de rettigheder, som den enkelte borger har ifølge lovgivningen, der er afgørende for, om en borger kan få tildelt førtidspension eller, om det er den enkelte kommunes økonomi, som er afgørende for tildeling af førtidspension.

Der er ikke flere ledige tilhørerpladser til samrådet, men det kan følges på direkte TV på Folketingets hjemmeside: <https://www.ft.dk/udvalg/udvalgene/beu/kalender/41968/samraad.htm>

**Konference: Digitalisering af det sociale område, 19. februar kl. 13-17 i auditoriet (A112)
på Københavns Professionshøjskole, Kronprinsesse Sofiesvej 35, 2000 F**

Københavns Professionshøjskole, Tænk tanken Justitia, Tænk tanken TeknoEtik og Dansk Socialrådgiverforening afholder en fælles konference om muligheder og udfordringer ved de aktuelle bestræbelser på at gøre lovgivningen digitaliseringsklar og automatisere sagsbehandling på blandt andet beskæftigelsesområdet. Bestræbelser, der på sigt får store konsekvenser for socialt arbejde, sagsbehandlere og de borgere, der har behov for service og hjælp.

Konferencen har til formål at rejse en faglig og politisk debat om disse konsekvenser og om, hvordan vi som samfund kan imødegå uønskede konsekvenser af digitaliseringen. – Læs mere om den politiske aftale om digitalisering af beskæftigelsesindsatsen nedenfor, side 7.

Deltagelse: 150 kr. Tilmelding på konferencensiden, hvor du også kan se programmet:

<https://www.kp.dk/om+os/kalender/2019/02/digitalisering+paa+det+sociale+omraade>

Læserbrev

4. december 2018

Tak for SOC DOK - Det var en glædelig overraskelse - at få så meget læsestof om et emne, der optager mig enormt lige for tiden. Vi bor på Frederiksberg, men boede, før vi blev pensionerede, i Gladsaxe, og vi kendte begge Værebroparken, og ser nu Værebroparken står på regeringens ghetto-liste. Hvad behar? - det vidste vi ikke.

Min mor boede de sidste år af sit liv i Vollsmose, hvor hun var flyttet til fra det indre Odense og var glad for at bo. Hun døde før hun blev gjort opmærksom på, at hun var flyttet til en ghetto. Hun var blevet forvirret og forfærdet. Ordet ghetto kendte hun vist kun fra den bog, hendes ældste søn havde skrevet om Nazismen.

Et af vore børnebørn har lige fået sit første job som uddannet folkeskolelærer på Tingbjerg skole. Ja, hun vidste godt, der var mange brunøjede børn i den tredje klasse, hun blev klasselærer for. Det er hårdt arbejde, siger hun, men hun kan godt lide det - fordi hun kan lide ungerne!

Jeg kendte godt Tingbjergkvarteret - Blågård Seminarium lå den gang lige op til Tingbjerg. Jeg havde aldrig hørt det omtalt som ghetto.

Vi har set Aydin Soei i flere tv udsendelser, og jeg har læst hans bog "Omar - og de andre".

Jeg blev først ret sent opmærksom på det ellers helt selvfølgelige, at folk bor, hvor de har råd til at bo. Og at det, der kendetegner alment boligbyggeri, er at der også skal være gode boliger til mennesker, der ikke har råd til at bo på Strandvejen.

Venligste hilsner,
Finn Held

Fra redaktionen siger vi mange tak for kommentaren! Den opsummerer overraskelsen hos 3 generationer af etniske danskere, der forundres over, at boligområder som Værebroparken, Vollsmose og Tingbjerg – hvor de har boet og arbejdet – nu er stemplet som ghetto-områder.

Som reaktionen hos beboerne i det boligområde, Mikkel Warming beskriver i sin artikel i SOC SOK nr. 1: Når man spørger, hvad det værste ved at bo der er, svarer de færreste "utryghed", at "boligerne er dårlige", eller "man snakker ikke med sine naboer". Nej, det værste ved at bo i et udsat boligområde er den måde, andre folk ser på området på!

I løbet af foråret 2019 vil vi følge op på temaet om ghettoplanen ved – bl.a. i samarbejde med Retspolitisk Forening – at arrangere møder i nogle af de "hårde ghetto-områder" og tale med beboere, boligforeningsrepræsentanter og kommunens folk om, hvad de selv kan gøre for at komme af ghettolisten.

Robotterne er på vej ind i jobcentrene – ad bagvejen? eller tværtimod fordøren?

af Kirsten Windekilde

Aftale om en forenklet beskæftigelsesindsats – 7 partier er enige

Den 23. august sidste år præsenterede Beskæftigelsesministeriet, i en omfattende pressemeddelelse, en aftale om at gennemføre gennemgribende forenklinger af den aktive beskæftigelsesindsats. Aftalen var indgået mellem regeringen, Dansk Folkeparti, Socialdemokratiet, de Radikale og SF. <https://bm.dk/nyheder-presse/pressemeddelelser/2018/08/historisk-aftale-fjerner-bureaukrati-og-forenkler-reglerne-for-ledige/>

Det fremgår af aftalen at "Beskæftigelsesindsatsen skal understøtte, at Danmark har et velfungerende arbejdsmarked med lav ledighed, og hvor virksomhederne får den arbejdskraft, de har brug for. Det skal være til gavn for både borgere, virksomheder og for samfundet som helhed. Vi har et godt udgangspunkt. Det skal vi blive ved med at have."

Videre står der, at "Aftalepartierne er enige om, at kompleks lovgivning med mange proceskrav og særregler ikke må stå i vejen for en effektiv beskæftigelsesindsats. Aftalepartierne er enige om, at beskæftigelsesindsatsen skal forenkles, så borgere mødes med fair krav og forståelige regler, og der bliver frigjort vigtige ressourcer i kommunerne og a-kasserne til effektivt at hjælpe ledige i beskæftigelse og væk fra offentlig forsørgelse, så alle kommer med. Tiden skal ikke bruges på skemaer og registreringer, som ikke giver mening, eller på ulogiske regler, der begrænser muligheden for at give den enkelte borger den indsats, der skal til for at komme tættere på selvforsørgelse."

Det lød bare rigtig godt – hvem kunne være uenig i noget som helst af det?

Tværtimod. Beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen sagde: "Vi har lyttet til de mange kommuner, sagsbehandlere, ledige og virksomheder, som længe har klaget over unødvendigt bureaukrati og et hav af besværlige og uforståelige regler. Vi skylder dem, at vi får ryddet op i regeljungen." Sådan!

Hvad siger oppositionspartierne, som er med i aftalen

Beskæftigelsesordfører Sofie Carsten Nielsen, Radikale Venstre, var enig: "Jeg er rigtig glad for, at vi er kommet igennem med en forenkling, hvor nogle a-kasser kan overtage forløbet de første måneder, man er ledig. Det har været Radikale Venstres højeste prioritet. Det har aldrig givet mening for mig, at man skulle møde op flere steder samtidig og rapportere i et væk. Nu skal a-kasserne så vise, at de kan løfte opgaven. Jeg er glad for, at vi nu får et mere enkelt og fleksibelt system. Det har de ledige brug for. Og det har sagsbehandlere brug for, så de har tid til at løfte den egentlige opgave. Hjælpe ledige i job i stedet for at bruge al deres tid på at registrere og rapportere."

SF's beskæftigelsesordfører, Karsten Hønge, lagde især vægt på, at A-kasserne – forsøgsvis – får nogle af de opgaver tilbage, som de mistede, da jobindsatsen blev centraliseret i de kommunale jobcentre: "Aftalen er med til at barbære bureaukratiet i beskæftigelsesindsatsen. Det er et ideologisk tøbrud, at a-kasserne får lov til at vise deres værd ved at overtage den første del af kontaktforløbet for forsikrede ledige. Det har vi længe ønsket, for det er jo snusfornuft, at a-kasserne har et enormt potentiale med deres stærke kendskab til medlemmerne og til den specifikke branche."

Kun Socialdemokratiets beskæftigelsesordfører, Leif Lahn Jensen, havde en lille smule malurt at hælde i bægeret: "Vi laver i dag en god aftale med tre gode skridt fremad. Flere ufaglærte ledige bliver fremover faglærte, a-kasserne får bedre muligheder for at hjælpe deres arbejdsløse i job, og vi fjerner og forenkler en lang række regler. Det betyder, at beskæftigelsesindsatsen vil have større fokus på at få den enkelte arbejdsløse tættere på arbejdsmarkedet end på unødvendige regler. Det er godt og meget tiltrængt ude i kommunerne."

Men vi tager desværre også et skridt tilbage, idet vi rykker tidspunktet for aktiveringen tilbage. Det reducerer beskæftigelsen med 300 personer og øger arbejdsløsheden tilsvarende. Det har vi kæmpet imod under forhandlingerne, men i dag må vi konstatere, at den kamp har vi tabt til regeringen."

Med dette vil det største oppositionsparti vise, at de bedre end regeringen forstår at ARBEJDSUDBUDET SKAL ØGES, hvis Danmark skal bevare sin konkurrenceevne. [Læs evt. mere her: <https://videnskab.dk/kultur-samfund/ved-du-hvad-arbejdsudbud-er>]

Et element i aftalen er Det Virtuelle Jobcenter

I aftalen står der praktisk taget ingenting om en egentlig digitalisering af jobcentrene. I et lille afsnit med overskriften "Foranalyse til Det Virtuelle Jobcenter" fremgår det bare, at en foranalyse skal undersøge "mulighederne for at udbygge og samle de allerede eksisterende digitale selvbetjeningsløsninger til én digital indgang til beskæftigelsesindsatsen - Det Virtuelle Jobcenter". Foranalysen skal belyse de økonomiske, administrative og adfærdsmæssige konsekvenser og lægges til grund for "en eventuel beslutning om at påbegynde arbejdet med udvikling af Det Virtuelle Jobcenter". Og "Regeringen vil drøfte Det Virtuelle Jobcenter med blandt andet KL." - Det lyder som noget, der end ikke er på tegnebrættet.

Robotterne kommer

Den 12. september 2018 holdt så Københavns Universitets Center for Retlige Studier i Velfærd og Marked på Juridisk Fakultet et gå hjem-møde af 1½ times varighed under overskriften *Sagsbehandler-robotterne kommer – muligheder og udfordringer*. Foruden fakultetets egne repræsentanter deltog i panelet direktør i Digitaliseringsstyrelsen Rikke Hougaard Zeberg, og formand for udvalget for IT i den offentlige sektor, Ejvind Jørgensen fra organisationen Dansk IT, og – nu desværre forhenværende – rektor for IT-universitetet Mads Tofte. [Læs også Mads Toftes kronik i Politikens den 26. januar 2019 om, hvordan den danske statsforvaltnings og udlændingemyndighedernes administration af love og regler har taget hans motivation til at tjene den danske stat: <https://politiken.dk/debat/kroniken/art6990483/Jeg-forlader-nu-Danmark-i-protest-mod-de-ekstreme-regler-der-forhindrer-at-min-afrikanske-adoptivdatter-kommer-til-landet>]

På gå hjem-mødet havde tonen en helt anden lyd. Ikke at Det Virtuelle Jobcenter blev præsenteret som en umiddelbart forestående realitet. Men et afgørende rammevilkår – at den digitaliseringsklare lovgivning for længst har banet vejen for automatisering af sagsbehandling i den offentlige forvaltning – blev hypet, så at ingen, der deltog i mødet, var i tvivl om, at *sådan er det bare*.

Af paneldeltagernes indbyrdes dialog forstod man, at det havde været så fascinerende for datalogerne, der fra starten var alene om udfordringerne, at møde juristerne og erkende, at kernen i begge professioners faglige stræben er *entydighed*. At alle udsagn kan besvares med et ja eller nej, 0 eller 1, plus eller minus, med resultatet: Tilsagn eller afslag. Uanset om sproget er jura eller algoritme.

Det eneste forbehold i denne sammenhæng lød fra IT-Universitets rektor, Mads Tofte, som stilfærdigt sagde, at han nogle gange – i dialoger med jurister om nødvendigheden af entydighed – havde gjort opmærksom på, at et givet emne eller spørgsmål måske, på grund af sin kompleksitet eller af etiske årsager, var bedst tjent med ikke at blive gjort entydigt?

Efter oplæggene og paneldeltagernes indbyrdes dialog var der lidt tid til spørgsmål fra salen. Mange var foruroligede over de perspektiver, panelet havde tegnet op. De fleste spørgsmål tog udgangspunkt i hensynet til borgernes retssikkerhed, svage eller udsatte borgers forventelige vanskeligheder med at håndtere digitaliseringen, at én ting er at gøre lovbestemmelser entydige – noget helt andet er borgernes individuelle liv og livsvilkår, dvs. baggrunden for deres ærinder med det offentlige, der ikke på samme måde kan ensliggøres og sættes på formel, at et fagligt skøn er nødvendigt ...

Alle disse bekymringer blev med stor entusiasme afvist af direktøren for Digitaliseringsstyrelsen, som gjorde rede for, at fagligt skøn ikke på nogen måde er en garant for retssikkerhed – tænk bare på, sagde hun, hvor forskelligt de samme sager afgøres med forskelligt udfald i landets kommuner! Direktøren fortalte, at man i processerne frem til nu havde drøftet og afprøvet alle scenarier i samarbejde med repræsentanter fra særlige målgrupper og deres interesseorganisationer, og de syntes, at digitaliseringen var en lettelse. Næh, den målgruppe, man havde vanskeligheder med, var de unge, som ikke forstår, at "det offentlige" har ærinder *med dem* og derfor ikke henvender sig relevant. "Men dét skal vi hjælpe dem med!"

– Nyt fag i folkeskolen, måske ... ?

Har jeg simpelthen sovet i timen

Det fremgår måske allerede af omtalen. Men jeg var rystet efter mødet. Og skræmt, også.

Jeg var skræmt over den selvtilfredse magtfuldkommenhed, der – som jeg oplevede det – prægede alle bidrag fra Digitaliseringsstyrelsens direktør. Hun havde ikke brug for at lytte til *nogen* indvendinger på mødet, og dem hun hørte, havde hun taget stilling til på forhånd. Og jeg var rystet over, at de retlige og administrative rammer for den borgerrettede offentlige forvaltning, som jeg har beskæftiget mig med og arbejdet i, i størstedelen af mit arbejdsliv, NU er så langt og så hastigt på vej til at overflødiggøre menneskelig kontakt mellem borger og system – uden at jeg rigtig har opdaget det. Har jeg sovet i timen?

Aaerj – jeg har da fulgt med i, at der i maj 2016 kom en ny fællesoffentlig digitaliseringsstrategi, efter at den seneste, der gjaldt fra 2011-2015, var udløbet. Men jeg har ikke forstået at de initiativer, der er oplyst i strategien for 2016-2020, indebar, at der ville blive sat spørgsmålstejn ved nogle af vores grundlæggende retspolitiske værdier – under disse tilforladelige overskrifter:

1. En brugervenlig og overskuelig digital offentlig sektor
2. Bedre brug af data og hurtigere sagsbehandling
3. Bedre og mere sammenhængende velfærd
4. Bedre rammer for erhvervslivet
5. Offentlige data som vækstdriver
6. En effektiv forsyningssektor
7. Den offentlige sektor passer godt på data
8. Robust digitalt fundament
9. Digitalisering for alle

Vi har ikke været inviteret

Men vi – i Socialpolitisk Forening Hovedstaden – hører jo heller ikke den kreds af parter og interessenter, som har været inviteret indenfor til de drøftelser og positioneringer, der er foregået siden 2015, i forhold til en forestående gennemgribende digitalisering af den offentlige sektor. Drøftelserne er da også foregået i nogle eksklusive fora af interessenter, f.eks.

- Deloitte's Styringsagenda 2015, september 2015
- konference om offentlig digitalisering i december 2015, arrangeret af Altinget
- konference om offentlig digitalisering i januar 2016, som bl.a. Kammeradvokaten stod bag
- konference med temaet "Digitalisering og jura", arrangeret af Kammeradvokaten i januar 2017
- konference om forholdet mellem digitalisering og jura, afholdt i januar 2017 af JUC, en specialiseret kursusvirksomhed, målrettet advokater, jurister m.fl., og så – selvfølgelig –
- Lars Løkke's Disruptionråd i 2017-2018.

Efter at Landsforeningen Socialpolitisk Forening er gået konkurs, er vi heller ikke længere høringsberettiget i forhold til lovgivning inden for foreningens interesseområder. – Det havde nu også været det samme i forhold til de bestemmelser om digitaliseringsklar lovgivning, der blev offentliggjort – af Finansministeriet! Hallo! – den 13. juli 2018. Det er bare en vejledning, udarbejdet af Digitaliseringsstyrelsen, om at al ny lovgivning skal være digitaliseringsklar. Og den har ikke været i høring. *Det er bare sådan, det er!*

Man spørger sig selv, hvor den parlamentariske kontrol med dette skred i velfærdssamfundets retspolitiske værdier og principper i grunden er?

Taktstokken svinges af Finansministeriets Digitaliseringsstyrelse

Niels Fenger, professor i forvaltningsret ved Københavns Universitets Center for Offentlig Regulering og Administration på Juridisk Fakultet, er i en artikel på Altinget Kommunal den 25. januar 2017 refereret for ikke at have alt for stor tiltro til, at politikere og embedsmænd vil kunne modstå fristelsen til at svække borgernes retssikkerhed, fordi det lige vil kunne hjælpe lidt digital effektivisering på vej. "Det hele startede", sagde han, "da man flyttede digitaliseringen fra Forskningsministeriet over til Finansministeriet."

Med udtalelsen henviser Niels Fenger til, at den gamle IT- og Telestyrelse i 2011 – da Bjarne Corydon i 2011 var udnævnt til finansminister – blev lagt ind under den samtidigt nyoprettede Digitaliseringsstyrelse.

Digitaliseringsstyrelsens opgave er at udforme og implementere digitaliserings- og it-politik på tværs af den offentlige sektor. Styrelsens opgaver falder indenfor fire hovedområder: hhv. fællesoffentlig digitalisering, digitale løsninger på velfærdsområderne, it-politik og styring, samt fællesoffentlig infrastruktur. Rammerne for Digitaliseringsstyrelsens arbejde lægges bl.a. af de fællesoffentlige digitaliseringsstrategier, som – omvendt –

er forankret i styrelsen. Strategierne udarbejdes af en styregruppe bestående af embedsmænd fra de involverede ministerier, med Finansministeriet som formand, samt repræsentanter fra KL, Danske Regioner og ATP.

Spurgte du ... parlamentarisk kontrol?

Lovgivning må ikke spænde ben for fremtidens digitale forvaltning

Ifølge Altinget Kommunal den 11. september 2015 sagde Rikke Hougaard Zeberg i sit oplæg ved Deloitte's Styringsagenda 2015 – det var dengang, hun var Digitaliseringsstyrelsens vicedirektør – at den aktuelle økonomiske ambition var at hente et sted mellem to og fire mia. kroner i effektiviseringer over de kommende år. Skal man i mål med det, sagde hun, venter der et stort arbejde med at gennemgå lovgivningen, "så den ikke spænder ben for fremtidens digitale forvaltning".

De tilforladelige overskrifter for digitaliseringsstrategien er altså bare indpakningen til omfattende besparelser.

På de vilkår er der jo ikke noget at sige til, at hensynet til borgernes retssikkerhed ikke er nævnt med et ord i strategien for 2016 – 2020.

Regeringen vil have "Klare juridiske rammer for effektiv digital forvaltning" – ikke "benspænd"

Derfor skulle regeringens lovforslag, der blev fremsat den 21. december 2018, med høringsfrist den 18. januar 2019, om en opdatering og digitalisering af forvaltningsloven, egentlig heller ikke komme som en overraskelse.

I forslaget lægger regeringen op til to ændringer: Med den ene ændring får den enkelte resortminister ret til at fastsætte regler om, at det skal være obligatorisk for borgere og virksomheder at kommunikere digitalt med pgl. myndighed. Med den anden ændring får den enkelte resortminister ret til at benytte agterskrivelser, hvor pgl. myndighed i én postgang sender udkast til en afgørelse, der automatisk træder i kraft, hvis ikke borgeren (eller virksomheden) gør indsigelse.

Denne ændring skal erstatte forvaltningslovens – og i praksis retssikkerhedslovens – gældende regler om partshøring. Med ændringen negligeres samtidig officialprincippet, eller undersøgelsesprincippet, hvorefter en myndighed har ansvaret for at oplyse en sag tilstrækkeligt, inden der træffes afgørelse, men også retssikkerhedslovens princip om, at borgeren skal have mulighed for at medvirke ved behandlingen af sin sag, og at myndigheden skal tilrettelægge sine arbejdsgange sådan, at borgerne faktisk får mulighed for at medvirke.

I vejledningen til forvaltningslovens – gældende – bestemmelser om partshøring hedder det: "Indførelsen af regler om partshøring på myndighedens initiativ har til formål at sikre, at den, der er part i en forvaltningssag, får lejlighed til at gøre sig bekendt med og kommentere det faktiske afgørelsesgrundlag, inden sagen afgøres. Det må endvidere i sig selv anses for at være af betydning for tilliden til den offentlige forvaltning, at parten får lejlighed til at kontrollere myndighedens beslutningsgrundlag, inden afgørelsen træffes. En ret for parten til at få lejlighed til at påpege misforståelser, unøjagtigheder, eller ufuldstændigheder i det foreliggende sagsmateriale, vil imidlertid også kunne medvirke til at sikre, at forvaltningens afgørelser træffes på det bedst mulige faktiske grundlag."

Hensynet er altså både til borgerens og myndighedens retssikkerhed, men også til den generelle tillid til den offentlige forvaltning.

Men det er altså "benspænd for fremtidens digitale forvaltning", ifølge Digitaliseringsstyrelsens (vice)direktør.

Tænketanken Justitia og Retspolitisk Forening har afgivet høringssvar

I sit høringssvar vedr. regeringens lovforslag om ændring af forvaltningsloven, med undertitlen "Klare juridiske rammer for effektiv digital forvaltning", skriver Tænketanken Justitia bl.a.: "Justitia er enig i, at de foreslåede ændringer vil kunne underbygge digitaliseringen af den offentlige forvaltning på tværs af myndigheder og områder, men efter Justitias opfattelse vil dette ske på bekostning af særligt de mindre ressourcestærke borgeres retssikkerhed. Derfor finder Justitia den foreslåede ændring af forvaltningsloven retssikkerhedsmæssigt betænkelig. ..."

Retspolitisk Forening peger i sit høringssvar direkte på sammenhængen mellem den foreslåede ændring af forvaltningsloven og aftalen om en forenklet beskæftigelsesindsats: "Et af de steder, hvor lovforslaget vil blive anvendt er efter al sandsynlighed i beskæftigelsesindsatsen, ikke mindst der, hvor der er lovhemmel til at

gennemføre en sanktion, hvis borgeren ikke lever op til de aftaler, der er indgået med jobcentret om at stå til rådighed gennem deltagelse i forskellige former for beskæftigelsesfremmende aktiviteter.

Mange af disse borgere har både vanskeligt ved at leve op til de krav, der stilles for, at de kan modtage deres ydelser og overordentligt vanskeligt ved at læse og forstå de breve, kommunen sender til dem. Efter Retspolitisk Forenings opfattelse vil det være retssikkerhedsmæssigt betænkeligt at sende "agterskrivelser" til disse borgere, som næppe vil læse mere end 1½ linje og derefter blot håbe på, at det ikke var noget vigtigt. Dermed vil der både falde sanktion og mistes klageadgang, før disse borgere forstår, hvad brevet handlede om, og så vil løbet være kørt for adgangen til at gøre indsigelse. ..."

Vissevisse, for "forslaget indebærer alene, at der spares en unødigt postgang, når parten ikke har bemærkninger til det fremsendte", som regeringen skriver i kommentarerne til lovforslaget.

Det lyder bare på ingen måde troværdigt, set i sammenhæng med de ambitioner om betydelige besparelser, som både den nuværende og den tidligere, socialdemokratisk ledede, regering knytter til effekten af digitalisering og automatisering i den offentlige sektor.

Justitia skriver da også videre i sit høringssvar: "Forslaget vil efter Justitias opfattelse i høj grad kunne medvirke til at fremme mere omfattende brug af robotafgørelser i den offentlige forvaltning, hvor myndigheder på baggrund af en digitaliseret og automatiseret proces træffer afgørelser overfor borgere og virksomheder. ..."

Justitia, Tænk tanken TeknoEtik, DS og Institut for Socialrådgiveruddannelse tager udfordringen op

Var det mon med velberåd hu, at konkretiseringen af de forventede effekter ved digitaliseringen af beskæftigelsesområdet blev "sivet" til offentligheden ved Københavns Universitets gå hjem-møde den 12. september sidste år, om at "Robotterne kommer"? I hvert fald blev trolden lukket ud og handsken kastet, efter mange års drøftelser inde i æsken mellem de særligt involverede, indviede og betroede.

Justitia har samlet handsken op, og skriver afslutningsvis i sit høringssvar: "Forhåbentligt vil digitaliseringen af den offentlige forvaltning også snart blive gjort til genstand for en mere bred samfundsmæssig debat med involvering af politikere, fagfolk og borgere. Dette kan eventuelt ske i regi af det dataetiske råd, som er bebudet i Finansministeriets publikation "Digital service i verdensklasse" fra oktober 2018."

Sammen med Tænk tanken TeknoEtik, Dansk Socialrådgiverforening og Institut for Socialrådgiveruddannelse afholder Justitia tirsdag den 19. februar 2019 på Københavns Professionshøjskole en fælles konference om muligheder og udfordringer ved de aktuelle bestræbelser på at gøre lovgivningen digitaliseringsklar og automatisere sagsbehandling på blandt andet det sociale område. – Vi annoncerer konferencen andetsteds her i SOC DOK's Opslagstavle (side 3).

***Alle, der er socialpolitisk og retspolitisk engageret, har fået et wake up-call –
restriktioner, vi accepterer for samfundets svageste grupper i dag, rammer os selv i morgen!***

Kom til konferencen den 19. februar og tag del i debatten

Læs også Retspolitisk Forenings og Justitias høringssvar vedr. lovforslaget: <http://www.retspolitik.dk/wp-content/uploads/2019/01/H%C3%B8ringssvar-forvaltningsloven-digitalisering-jan19.pdf> og http://justitia-int.org/wp-content/uploads/2019/01/H%C3%B8ringssvar_%C3%86ndring-af-forvaltningsloven-effektiv-digital-forvaltning_18012019.pdf

Boganmeldelse

Retssikkerhedens frie fald?

Preben Etwil: *Anmeldelse af Preben Wilhjelms: Kampen for retsstaten, Lindhardt og Ringhof 2018*

Preben Wilhelms seneste bog handler om kampen for retsgarantier, dvs. for opbygning af demokratiske institutioner, for afskaffelsen af censur, for indførelse af forsamlings- og foreningsfrihed, men først og fremmest for etablering af garantier for den enkelte borger imod overgreb fra statsmagten.

Disse principper blev som løfteparagrafer indfriet med Grundloven af 1849, men der gik hele 70 år, og tre store kommissionsarbejder, inden at den i Grundloven lovede retsbeskyttelse også kunne udmøntes i en retsplejelov i 1919. Der er tale om den retsplejelov, der sikrer magtens tredeling, og hvordan konflikter mellem borger og stat skal håndteres. Det er også retsplejeloven der fastslår, at domstolen består af to parter med en dommer i midten. Dette var en kæmpe nyorientering af procesformen, da man med retsreformen gik fra det inkvisitoriske princip, hvor dommeren også var anklager, til det akkusatoriske princip, hvor dommeren alene er den neutrale opmand. Retsplejeloven satte også rammer for hvad politiet måtte og ikke måtte i deres bestræbelser på at opklare ulovligheder. Politiets magtmidler som fx ransagning, anholdelser og især frihedsberøvelse er også nøje fastlagt i retsplejelovgivningen. Et andet knæsat princip der kom på plads, var det forhold, at en forsvarer ikke har pligt til at være objektiv, mens anklageren har, ja, i princippet til også at fremføre alt hvad der taler til tiltaltes uskyld.

Vejen til denne lov var undertiden kendetegnet af en til tider forbitret politisk og dramatisk kamp. For Rigsdagens daværende tokammersystem åbnede utallige muligheder for benspænd fra Højre-mindretallet. Kompromisser var nødvendige for at komme frem til en retsplejereform: "Det blev ikke så flot, som flertallet ønskede, men dog en reform, man kunne være bekendt" (p.12).

Preben Wilhjelms har virkeligt gravet dybt i de historiske kilder, og fundet de retspolitiske debatter fra dengang frem – bredt og velfunderet, men får alligevel fremstillet de forskellige problemstillinger så læsbare, at en lægmand kan følge med fra først til sidst.

Bogen er dog ikke kun historie, da Preben Wilhjelms har fulgt den 100-årige retsplejelov til dørs – helt op til vores dage. Her er kritikken faktisk ret hård. Wilhjelms mener, at tidens politikere på lange stræk efterhånden må have glemt (bevidst eller ubevidst), hvad grundidéerne med retsprincipperne overhovedet er. Politikerne er, efter Wilhelms opfattelse, tilbøjelige til at overse, at i et retssamfund, er ingen skyldige før end de er dømt, og at der er markant forskel på, om man kun er sigtet eller at man er dømt skyldig. For nutidens ledende politikere, er det eet fedt, om man er sigtet eller dømt. Politikernes "retsfølelse" tilskriver, at man i begge tilfælde skal bures inde – også selvom den første kategori endnu ikke er dømt, og i princippet kan være uskyldig.

Wilhjelms har derfor klart den opfattelse, at flertallet af nutidens politikere har været ofre for et retskulturelt forfald, som skyldes uvidenhed og ligegyldighed over for retsstatens grundlæggende principper. Påstanden er, at dagens politikere ikke, som retsplejelovens fædre, har kendt til behovet af beskyttelse mod overgreb fra statens side. De forstår simpelthen ikke, at alle mennesker i princippet utilsigtet kan risikere at blive udsat for overgreb, uberettiget fængsel eller anholdelser. Man har kun syn for dem, som man i forvejen ikke kan lide.

Stort set på alle konkrete områder er der siden 1919 sket et skred i retssikkerhedsbestemmelserne – eller i udøvelsen af praksis af loven. I stedet for at håndhæve loven, som den blev givet i 1919, har politikerne mest af alt set sit snit til at ophæve nogle af de retsgarantier, der var givet borgerne dengang.

Det var meget vigtigt for de oprindelige fædre af retsreformen, at sikre domstolens demokratiske islæt i form af anvendelse af lægdommere i retssagerne. Det gjaldt både nævninge og domsmænd. Den politiske kamp handlede både om hvem der kunne blive udnævnt som nævninge/domsmænd og om hvilke opgaver og beføjelser de skulle tildeles. Grundloven fastslår, at alle politiske sager behandles som nævningsager, men: "der findes så vidt vides ikke ét eksempel i de forløbne 100 år, hvor bestemmelsen har haft betydning. Det var næppe, hvad Retsplejelovens fædre havde forventet" (p.81). Oprindeligt var det nævningene, der uden indblanding fra de juridiske dommere, suverænt bestemte skyldsspørgsmålet. Dette blev ændret i 2006, hvor skyldsspørgsmålet nu blev et fællesanliggende mellem de juridiske dommere og nævningene. Til gengæld er der ikke blevet ændret ved domsmandsinstitutionen: "Medvirken af lægdommere i meget betydeligt omfang har vi i stedet i form af domsmænd, som deltager i praktisk taget alle straffesager, hvis der ikke på forhånd er aflagt fuld tilståelse" (p. 91).

Wilhelm påpeger at 1919-retsreformens krav til anholdelser er blevet slækket i en uhørt grad, da vægten er gået fra beskyttelse af borgeren mod systemovergreb til myndighedernes krav om at isolere borgeren fra det omgivende samfund. I den oprindelige retsreform Fremgår det klart: "at anholdelser udelukkende skal have det formål at sikre den pågældendes tilstedeværelse, når man vil stille ham for retten med henblik på fængsling eller afgørelse på stedet" (p. 97). Disse anholdelsesbestemmelser stod i retsplejeloven helt frem til 1978, hvor de blev justeret til den faktisk udførte praksis omkring anholdelser, der absolut lå langt fra den fædrene lovtekst: "Hvis vi sammenligner den nuværende situation med de oprindelige forudsætninger og hensigter, er der tale om et betydeligt skred: Anholdelser skulle almindeligvis ske efter dommerkendelse. Denne bestemmelse blev fuldstændig undergravet og til sidst opgivet, sådan at beslutningen om anholdelse nu helt og holdent ligger hos politiet" (p. 104).

Især systemets udbredte anvendelse af varetægtsfængsling påkalder sig Preben Wilhelms vrede og forargelse. Det strider efter hans mening grundlæggende med intensionerne i Retsplejeloven af 1919. Her ser man fra myndighedernes side helt bort fra, at vi her taler om personer, der endnu ikke er dømt. Et grundlæggende retsprincip tilskriver at ingen er skyldige før end der foreligger en dom. Derfor bliver varetægtsfængsling og dets varighed genstand for en hård kritik. Især når man som Wilhelm påpeger, at mere end en tredjedel af alle varetægtsfængslede enten bliver frifundet, modtager en straf mindre end den afsonede varetægtsperiode, eller dømt for andet end det, der begrundede varetægtsfængslingen: "Det mest principielle skred i opfattelsen af, hvad der kan retfærdiggøre frihedsberøvelse uden dom, er dog indførelsen i 1935 og udvidelsen i 1987 af den fjerde fængslingsgrund: "hensynet til retshåndhævelsen"" (p. 138). Her fik man i retspolitisk forstand indført en diffus gummiparagraf, der i høj grad er præget af tidens svingende retspolitiske luner.

I bogen falder der afslutningsvis en del knubbede ord om anvendelsen af isolationsfængsling, og især om det omfang som det er taget i Danmark. Efter Preben Wilhelms overbevisning, kan man på det nærmeste sammenligne isolationsfængsel med tortur. Noget som retsplejelovens fædre var inderligt i mod, da mange af dem, havde prøvet det på egen krop.

Bogen kan læses som en idehistorisk redegørelse for hvordan vi fik en yderst demokratisk retsplejelov og hvad der sidenhen skete, men også som en dagsaktuel og spydig retspolitisk kommentar til det tiltagende skred og principløshed i dansk retspolitik.

Skriv under

Støt borgerforslaget fra Folkebevægelsen for asylbørns fremtid, om at afvise asylbørn skal tildeles bedre vilkår i hjem- og udrejsecentre, og midlertidig opholdstilladelse senest 18 mdr. efter endeligt afslag.

<https://www.borgerforslag.dk/se-og-stoet-forslag/?Id=FT-02060>

Forslaget er den 10. december 2018 fremsat af Folkebevægelsen for asylbørns fremtid. Helt overordnet anerkender det Danmarks ret til at udsende afviste asylsøgere, men sikrer afviste asylbørns tarv.

Det kræver 50.000 underskrifter at få borgerforslaget behandlet i Folketinget. Der er lige nu ca. 12.700 underskrifter, så der er et stykke vej endnu. Underskriftindsamlingen løber indtil den 8. juni 2019 – spred den til jeres venner og alle dem I kender.

Folkebevægelsen er stiftet af bl.a. Knud Vilby, Bjørn Elmquist, Anne Lise Marstrand-Jørgensen, Ghita Nørby, Kirsten Thorup og andre gode folk. De begrundet forslaget således:

"Der findes i Danmark en gruppe børn, som ikke går i folkeskolen, ikke må få hjemmelavet mad og ikke må have køleskab i hjemmet. Det drejer sig om de ca. 130 afviste asylbørn, som lever en trøstesløs tilværelse i de nye hjem- og udrejsecentre Avnstrup og Sjælsmark. Der bor de på ubestemt tid, for deres forældre har fået afslag på asyl men vil eller kan ikke rejse hjem, og politiet har i årevis ikke kunnet udsende dem. Mange af børnene er født her eller har tilbragt det meste af deres liv i skiftende danske asylcentre, inden de blev flyttet til Avnstrup og Sjælsmark. De taler dansk og har primær tilknytning til Danmark. Nu henlever de en barndom i undtagelsestilstand, som åbenlyst tilsidesætter børnenes tarv.

Hjem- og udrejsecentre indskrænker familiernes rettigheder for at presse dem til at udrejse frivilligt. De skal opholde sig i centrene og får ingen kontante ydelser. De må ikke selv lave mad og eller have køleskab på

værelset, men spiser tre gange dagligt i centrets cafeteria. Omgivelserne er triste og beskidte, og der er få fritidstilbud til børnene. Hovedparten kan ikke få plads i folkeskolen, men går i Røde Kors' asylskole, som har få ressourcer og stor udskiftning. Og alle børnene lever i konstant frygt for at blive tvangshjemsendt til de forhold, deres familier flygtede fra.

De afviste børn lever med frihedsbegrænsninger, som ingen andre børn i Danmark gør. Undersøgelser viser, at deres helbred og udvikling tager varig skade. Mange udviser tegn på angst og alvorlig mistrivsel. I henhold til FN's Børnekonvention, som forpligter staterne til at sætte barnets tarv i første række uanset opholdsgrundlag, foreslår Folkebevægelsen for asylbørns fremtid at:

- alle afviste familier, som ikke har kunnet udsendes 18 mdr. efter endeligt afslag, tildeles midlertidig opholdstilladelse for 2 år ad gangen*
- alle afviste børn garanteres optagelse i folkeskolen og ret til mad lavet af forældrene indtil udsendelse/opholdstilladelse er mulig.”*

Læs også Morten Golls kronik *Desperation på Sjælsmark: Stop killing us slowly!* i Politiken 12. januar 2019, hvor han skriver, at *”Center Sjælsmark ikke blot er en dyr statslig institution, som ikke opfylder sin målsætning. Det er en statslig institution, der aktivt og bevidst ødelægger børneliv.”*

Morten Goll er direktør i Trampolinhuset, som fik Socialpolitisk Forening Hovedstadens Yggdrasilpris i 2015
